

On gün əvvəl Xocalıda Soyqırımı Memorialının açılışından sonra Prezident İlham Əliyev sakinlərlə söhbət edərkən ona saçları dağların qarından bəyaz bir qadın da yaxınlaşdı. Uzun illərin ayrılığından sonra doğma yurdu ilə görüşündən yaranan sevinc keçmişin acı xatirələrinə qarışmışdı. Həyəcanı səsindən hiss olunurdu. O, üzünü Prezidentə tutaraq 15 il əvvəl Goranboyda qaçqınlar və məcburi köçkünlər üçün salınmış məhəllədə olan söhbəti xatırladı: "Cənab Prezident, 2011-ci ildə Siz mənim evimdə çıxış etmisiniz. Siz mənə orada söz verdiniz ki, vaxt gələcək, torpaqlarımız alınacaq, sizə bundan da gözəl evlər tikiləcək. Şükür..."

"Hər birinizi evimə qonaq dəvət edirəm"

Xocalı soyqırımında üç körpəsini itirmiş Sədaqət ana doğma yurduna dönməyə hazırlaşır... bu dəfə üç nəvəsi ilə

Xocalısına qovuşan qadının bu minnətdarlığı, bu sözləri dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə xalqımızın qazandığı möhtəşəm qələbənin, yurd-yuvasına dönməyə insanlارın məmnunluğunun, xoşbəxtliyinin əks-sədası idi. Bu həm də Prezident İlham Əliyevin hər işdə, hər sahədə sözbütövlüyünün, sözünün də imzası qədər kəsərli və etibarlı olduğunun, verdiyi vədə sədaqətinin daha bir təsdiqi idi.

Sədaqət dedik. Elə bu qadının adı da Sədaqətdir, Sədaqət Hüseynova. Onun və ömür-gün yoldaşı İsaq Ağayarovun yaşadıkları Xocalı müsibətləri həm də sədaqətin, sevginin və mənəvi bütövlüyün bir sınağı olub. Sədaqət xanım bu barədə 2017-ci ilin fevralında Goranboyda, məskunlaşdıqları həmin o evdə söhbət etmişdik. Adan xeyli vaxt keçsə də, qeyd dəfə-tərçəmə baxmadan və diktafonumun düyməsini basmadan o söhbətimizi cümlə-cümlə, bəlkə də kəlmə-kəlmə yadıma salıram.

İsaqla Sədaqət 1980-ci ildə evlənmişdilər. Ulduzları barışmışdı, gözəl yuva qurmuş, isti ailə ocağı yandırmışdılar. Bu xoşbəxt cütlüyün üç fidan balası vardı. Nəbi 11, Sevinc 8, Rəman 7 yaşında idi. Cavan ailə İsaqın valideynləri ilə birlikdə yaşayırdı.

1988-ci ildən başlayaraq bütün Xocalı sakinləri çox çətinliklər çəkirdilər. İstər ərzaq sarıdan, istərsə də daim vahimə, səksəkə içində yaşamaqdan.

1992-ci ilin fevralında Xocalıda vəziyyət lap kəskinləşəndə qayınanası təkid edir ki, Sədaqət uşaqları da götürüb vertolyot meydançasının yaxınlığında yaşayan bacısıgilə getsin. Çünki fürsət düşən kimi burada vertolyota minib Xocalıdan çıxmaq, uşaqları xilas etmək şansı yarana bilərdi. O zaman İsaq gecə-gündüz postda, ön mövqedə keşik çəkirdi. Beləliklə, bir ailə üç hissəyə parçalanmışdı.

- Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə tankların, pulemyotların nərlitindən yergöy titrəyirdi. Evin divarları, tavanı sanki bu dəqiqə uçub töküləcəkdik. İçəridə işıq yamırdı, bayırda yer qarla örtülü idi.

Sədaqət xanım bunları mənə astadan, az qala pıçıltı ilə danışdı. Elə bil hıçqırığının onu boğacağından qorxurdu. Bir də ki, İsaq bu söhbətləri eşitməməli idi. Çünki əsəbləri çox gərgin idi. Bu barədə eşidəndə, yaxud danışanda kişinin halı dəyişirdi. Ona görə də Sədaqətin göz yaşını silə-silə qalxıb, üstəlik ev sahibinin oturduğu otağın qapısını möhkəm bağlayıb söhbətinə davam etdiyi də yaxşı yadımdadır:

- İki bacı bir-birimizin üzünə baxdıq və heç nə demədən elə baxışlarımızla bir-birimizi başa düşdük. Çıxmaq lazım idi.

Beləcə, iki qadın yeddi uşaqla yola çıxır. Qarqar çayına üz tuturlar. Uşaqları qucaqlarına alıb çaydan keçirirlər. Bundan sonra əlçatmaz-ünəyməz, səmti-istiqaməti bilinməyən, fəlakət və faciə dolu bir yol başlanır.

Xocalıdan çıxanda Sədaqətin 33 yaşı, bacısı Saranın 35 yaşı var idi. Xocalıda doqulub böyümüşdülər. Hansı səmtdə hansı bölgənin yerləşdiyini də yaxşı bilirdilər. O müdhiş gecədə Ağdam tərəfə yollanırlar. Lakin qaranlıq və şaxta onları necə kəşidirsə, hava işıqlaşanda az qala Xankəndiyə çatdıqlarını görürlər. Yolu dəyişəndən sonra böyük bir dəstə ilə rastlaşıb ona qoşulurlar. Abdal-Gülablıya çatmağa az qalmış ermənilərin atəşlərinə məruz qalırlar.

Öndə gedən cavan oğlanlar, kişilər işarə ilə bildirirlər ki, irəliyə gəlməyin. Bununla belə, vəhşiləşmiş erməni digəlləri günahsız insanları gülləbaran edir. Bacılar uşaqların və özlərinin salamat qaldıqlarına şükür edib ara sakitləşəndən sonra yenidən yola düzəlirlər. Onlar artıq beş gün-beş gecə idi ki, ac-susuz çöllərdə, meşələrdə idilər.

Qan qarın üstü ilə sırım açaraq arx kimi axırdı. İki qadın və yeddi uşaq qanlı izlərin üstü ilə addımlayaraq irəliləyirdilər. Və bundan sonra elə olaylar baş verir ki, onları sözlə ifadə etmək çətindir...

Uşaqlar yemək, su istəyirdilər. Tez-tez soruşurdular ki, bəs atamız hanı? Niyə gəlib bizə kömək etmir?

Bu zaman Sədaqətin həyat yoldaşı İsaq başqa bir səmtdə faciə yaşayırdı. O, evə dönəndə Sədaqət artıq uşaqları da götürüb Saragilə getmişdi. İsaq atasını qaba-

ğa salıb anasını kürəyinə götürərək odun-alovun içindən birtəhər çıxır. Var-gücünü toplayıb irəliyə gedir, anasını belindən düşürüb geriye qaydır, qız-gəlinə, uşaqlara irəliləməkdə kömək edir və yenidən irəli qaçıb anasını kürəyinə götürür.

Söhbətimiz zamanı Sədaqət o günlərin hər anını ürəyinin daxili fəryadı ilə xatırlayırdı:

- Biz pərən-pərən düşmüşdük. Bilirdim ki, İsaqın macalı olsa, mütləq özünü bizə çatdırar. Amma uşağı necə başa salasan?... Taqətdən düşmüş bacım birdən-birə qarın üstünə çökdü. Ona yalvardım ki, "Sara, qalx, uşaqları bu zülmədən qurtaraq". Onu qaldırmağa çalışdım. Amma artıq gec idi... Bundan sonra təbiətin və tələyin amansız şaxtası mənim gözümlə qarışındaca ömür çiçəyimin üçünü də soltdurdu. Bacımın üç ciyərparəsi də kol dibində donub qalmışdı. Son gücümü toplayaraq Saranın salamat qalması üçün qızının əlindən tutub irəliləməyə çalışdım. Bundan sonra nələr olduğu yadımda deyil. Gözümlə açanda özümü Ağdam hospitalında gördüm.

Daha sonra Sədaqəti M.Mirqasımov adına Respublika Klinik Xəstəxanasına gətirirlər. Orada ayaqlarını əməliyyat edirlər. Sədaqət bu əməliyyatın nədən ibarət olduğunu bilmir. Lakin əməliyyatdan bir-iki gün sonra xəstəxanada çəkiliş aparın Türkiyə jurnalistləri həkimdən xahiş edirlər ki, Sədaqətin ayaqlarını onlara göstərsin. Həkim mələfəni qaldıranda Sədaqət görür ki, don vurmuş barmaqlarını kəsiblər...

Danışdıqca Sədaqət o günləri sanki təzədən yaşayırdı:

- Artıq iki ay idi xəstəxanada müalicə olunurdum. Bir gün tibb bacısı gəlib dedi ki, səni dəhlizdə bir kişi gözləyir. İsaq idi, məni çox çətinliklə axtarıb tapmışdı. Ondən xahiş etdim ki, çıxıb getsin. Üzünə baxa bilmirdim. Elə bildirdim bundan sonra bizim birgə həyatımız artıq mümkün deyil. Nə gizlədim, mənə elə gəlirdi ki, bəri tükənmiş, qol-budağı kəsilmiş bir ağacəm, kötüyəcən qurumuşam.

Lakin İsaq bu təklifi yaxına belə buraxmaq istəmir. Deyir ki, nə danışsən, mən səni heç vaxt tək qoymaram! Bu müharibə elliklə hamımız üçün gəlib, tək ikimizin faciəsi deyil. Bundan sonra İsaq hər gün xəstəxanaya gəlir. Sədaqət öz dediyini, İsaq da öz dediyini təkrar edir.

Nəhayət, Sədaqət ömür-gün yoldaşının sədaqəti qarşısında ram olduğunu söyləyir:

- Xəstəxanadan təzəcə çıxmışdım. Sağ qalmış qohumlarımla bir yerdə idim. Bir də gördüm ki, qayınanam, qayınatam, bir neçə nəfər ağsaqqal və həyat yoldaşım qaldığım yerə gəliblər. Hamı susurdu. İsaq ağsaqqallardan üzr istəyib üzünü mənə tutdu. Dedi ki, Sədaqət, sonluğa ağlagəlməz faciə ilə bitən 12 illik ailə həyatımızı qorxunc bir yuxu kimi arxada qoyub sənənlə təzədən evlənmək istəyirəm.

Beləliklə, ailənin sağ qalan üzvləri yenidən birləşərək Naftalan şəhərində sənatoriyada məskunlaşırlar. 1993-cü ildə onların bir körpəsi dünyaya göz açır. Uşağa Xocalıda itirdikləri 7 yaşlı balaca şəhid Rəmanın adını verməklə ailə ruhu mələk kimi göylərə çökülmüş üç nakam övladının iyni ondan almağa çalışır. Beləliklə, evdə bir oğul böyüməyə başlayır. Üç il sonra isə Rəmanın bacı payı da dünyaya gəlir...

Sədaqət xanım budəfəki, yəni bir neçə gün əvvəlki görüşümüz qıyabı oldu - telefonla söhbətləşdik. Ailə hələ Goranboyda yaşayır. Yaxın vaxtlarda Xocalıya köçəcəklər. Orada təmiri başa çatmaqda olan evləri onların yolunu gözləyir. Sədaqət deyir ki, İsaqla gedib o evimizdə, o həyatımızda vaxtilə ayaq açmış üç körpəmizin izlərini axtaracağıq...

Amma nə yaxşı ki, təsəlliləri də var. Sədaqətlə İsaqın vaxtilə sönmüş ocağı yenidən yanır, solmuş bağında ağaclar yenidən pöhrə verir. "İndi Muradımız, Əlimiz, Elcanımız - üç nəvəmiz var, - dedi telefonda Sədaqət. - İnşallah, görüşərik. Bəri başdan sizi Xocalıya, evimə qonaq dəvət edirəm".

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"